

УДК 378.147=512

І. В. Кіндрась

**ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ НАВЧАННЯ
УСНОГО ТУРЕЦЬКОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

У сучасній методиці навчання іноземних мов значна увага приділяється питанням організації навчання іноземних мов на початковому етапі (Рубінштейн С. Л., Леонтьєв О. О., Дашкевич О. В., Вілюнас В. К., Пассов Ю. І., Скалкін В. Л., Ніколаєва С. Ю., Асадчих О. В., Гальскова Н. Д., Козаченко О. М., Шафигуллина Л. Ш. та ін.).

В методиці існує багато визначень поняття „початковий етап”. Науковці по-різному визначають кількість матеріалу, необхідного для засвоєння на початковому етапі навчання (Зимняя І. А., Леонтьєв А. А. Пассов Ю. І., Скалкін В. Л.), вказують на різні строки його тривання. Більше того, деякі науковці диференціюють цей період навчання від перших зустрічей з мовою, інші – співвідносять його із початком роботи над мовою (Рубінштейн С. Л.). Були також спроби охарактеризувати початковий етап як комплекс вимог щодо кількох видів мовленнєвої діяльності, або розглядати його однобічно як підготовку в одному напрямі (Ніколаєва С. Ю., Гальскова Н. Д., Козаченко О. М. та ін.).

Хоча певним аспектам навчання усного монологічного мовлення студентів мовних спеціальностей ВНЗ на початковому етапі присвячено дослідження багатьох методистів, проте переважна більшість сучасних наукових робіт присвячена навчанню монологічного мовлення на матеріалі романо-германських мов. Незважаючи на вагомий внесок Халимоненка Г. І., Мініахметової Е. Х., Ахмета Айдина, Таркана Тектена, які зробили вагомий внесок у розвиток методики навчання турецької мови в Україні, але, на жаль, в методиці викладання турецької мови в Україні все ще не висвітлено питання навчання її на початковому етапі у вищій школі та існує реальна потреба у розробці методик викладання даної мови, які базувалися б на досягненнях загальної методики навчання іноземних мов та враховували б особливості турецької мови при вивченні її українськими студентами.

Проблема навчання УТММ є складним комплексом методичних, лінгвістичних та психологічних питань. Методичний бік її пов'язаний із забезпеченням необхідних умов для успішного формування вмінь і навичок іншомовного мовлення на початковому етапі. Для того, щоб забезпечити належні умови для формування студентів мовних спеціальностей УТММ на початковому, необхідно докладно розглянути особливості початкового етапу навчання даного виду мовленнєвої діяльності, щоб в майбутньому, при розробці методик навчання

турецької мови на досліджуваному етапі, подолати труднощі, які виникають у процесі навчання даної мови.

Основними цілями даної статті є обґрунтування особливостей початкового етапу навчання УТММ та здійснити аналіз психологічних та вікових особливостей студентів 1-го та 2-го курсу, які вивчають ТМ, як основну.

Формування ефективної методики навчання УТММ на початковому етапі у вищій школі, яка б відповідала міжнародним стандартам навчання іноземних мов у вищій школі, зумовлює необхідність аналізу особливостей початкового етапу навчання УТММ та необхідність звернення до нормативних документів, одним із яких є Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (ЗЄР).

Відповідно до ЗЄР існують такі рівні оволодіння іншомовним спілкуванням:

- A1 (Break-through / Відкриття / Інтродуктивний);
- A2 (Waystage / Середній/Виживання);
- B1 (Threshold / Рубіжний);
- B2 (Vantage / Просунутий / Незалежний користувач);
- C1 (Автономний / Ефективна операційна компетенція);
- C2 (Mastery / Володіння / Глобальна операційна компетенція) [1, с. 33].

Опираючись на таку класифікацію рівнів володіння іншомовного спілкування, зазначимо, що початковий рівень володіння ТМ відповідає вимогам рівня А та охоплює рівні А1 (Break-through / Відкриття / Інтродуктивний) та А2 (Waystage / Середній / Виживання) [1, с. 33].

Рівень А1 (інтродуктивний або відкриття) вважається найнижчим рівнем генеративного використання мови - точка, в якій той, хто навчається, може спілкуватись простими засобами, ставити прості запитання і відповідати на такі ж запитання про себе, місце проживання, людей, яких він знає, речі, які в нього є, ініціювати і підтримувати розмову простими репліками при задоволенні нагальних потреб або на дуже знайомі теми, а не опрацьовувати лише дуже обмежений, повторюваний, лексично-організований набір ситуативно-специфічних фраз [1, с. 38].

Рівень А2 має відображати рівень, що відповідає за специфікацією „виживання”. На цьому рівні знаходиться більшість дескрипторів із соціальними функціями. Це такі як: вживати прості щоденні форми ввічливості, привітання та звертання; вітати людей, запитувати, як у них справи та реагувати на новини; здійснювати дуже короткі соціальні контакти; ставити запитання і відповідати на запитання про те, що вони роблять на роботі та у вільний час; запрошувати і відповідати на запрошення; обговорювати, що робити, куди йти, домовлятися про зустріч; робити пропозиції та погоджуватись [1, с. 39].

Оскільки, увага нашого дослідження особливостей початкового етапу навчання УТММ, вважаємо доцільним звернутися до аналізу психологічних та вікових особливостей студентів 1-го та 2-го курсу, які вивчають ТМ, як основну.

Вік студентів 1-го та 2-го курсу (від 17 до 21 року) у психології називають періодом юності, або другої юності. Цей вік є періодом першого випробування власних сил і здібностей людини, коли вона розкриває свій потенціал на певному шляху творчого життєдіяння; відбувається професійне самовизначення [2, с. 52].

Другий період юності, на який припадає вік студентів 1-го та 2-го курсу, має специфічні закономірності й являє собою важливий етап у розвитку особистості. У цей період відбувається становлення фахівця, формування його світогляду, ідеалів, переконань. Цей вік для молодої людини слід розглядати не тільки як підготовку до майбутньої професійної діяльності, але й як першу сходинку до зрілості [2, с. 55].

К. Д. Ушинський вважав період життя людини від 16 до 22 – 23 років найбільш вирішальним: „Тут саме завершується період утворення окремих низок уявлень, і якщо не усі вони, то значна частина їх групуються в одну мережу, досить широку, щоб надати вирішальну перевагу тому чи іншому уявленню у напряму думок людини та її характері” [3, с. 293].

Ю. О. Самарин виділив ряд характерних рис та протиріч соціально-психологічного характеру, що мають місце у розвитку студентської молоді. У цей період молода людина здійснює вибір професії, оволодіває нею і починає випробувати себе в інших сферах життя, самостійно планує свою діяльність і поведінку, активно відстоює самостійність суджень і дій. У цьому віці формуються світогляд, етичні та естетичні погляди на основі синтезу наявних знань, життєвого досвіду, самостійних міркувань і дій [4, с. 42].

Вже з перших курсів студентів характеризує здатність до критичних міркувань, нерідко в них можна спостерігати скептично-критичне та іронічне ставлення до ряду викладачів, до режиму вищого навчального закладу. Гостра критика інших людей часто поєднується у студентів з не менш гострою самокритикою. Але самооцінка в них є суперечною і часом нереалістичною. Вона здійснюється шляхом порівняння ідеального і реального „Я”. Разом з тим образ ідеального „Я” ще не ствердився і може бути випадковим, а реальне „Я” сприймається нечітко й ілюзорно. Це викликає внутрішню невпевненість у собі, що часто супроводжується зовнішньою різкістю та розв’язністю [2, с. 79].

Дослідження психологів свідчать, що в другий період юності розвиток таких важливих для навчання психічних процесів, як мислення, пам’ять, увага відбувається нерівномірно. Особливо помітні „спади” і „підйоми” у розвитку мислення і пам’яті.

У віці від 18 до 21 року рівень уваги стабільний; пізніше коливання виражені більш інтенсивно. Вік 19-ти років є оптимальним віком для

розвитку інтелекту. Наведені дані свідчать про суперечливий характер розвитку психічних функцій та інтелекту. Ця суперечливість не може не позначитися на успіхах у навчанні. Так, у 18-літньому віці студент може запам'ятати досить великий обсяг навчальної інформації, що збільшився на другому курсі (пам'ять у цей час досягає високого розвитку), але не може здійснити розумову переробку всього отриманого матеріалу, оскільки мислення в цей час відстає від пам'яті. Цим, зокрема, можна пояснити, чому значна кількість студентів на екзаменаційній сесії за третій семестр має нижчу успішність, ніж у перших двох [2, с. 82].

Зважаючи на це, важливою ознакою процесу організації початкового навчання УТММ на початковому етапі є наявність позитивної мотивації до навчання.

Мотив – це те, що стимулює людину до здійснення тієї чи іншої дії [5, с. 22].

Високий рівень внутрішньої мотивації студента при виконанні завдання залежить від рівня цікавості завдання або від його явної відповідності, напр., потребам реального життя або виконанню іншого, пов'язаного з цим, завдання (взаємозалежність завдань), що й забезпечить повне залучення до виконання завдання; зовнішня мотивація також може відігравати певну роль, напр., коли існує зовнішній тиск щодо успішного виконання завдання (одержання схвалення; щоб не втратити обличчя/не зганьбити себе, або в умовах змагання/конкуренції) [1, с. 237].

Так, наприклад, вивчення турецької мови може визначатися мотивами пізнавального характеру (бажанням оволодіти новою мовою, читати літературу цією мовою, ознайомитись із культурою нації-носія). В цьому випадку для суб'єктів навчання характерною є внутрішня готовність, настанова на оволодіння мовою. Така мотивація робить навчання ефективним навіть за умови існування окремих методичних недоліків в організації навчання [5, с. 25].

Отже, головними завданнями навчання турецької мови на початковому етапі є: розвиток позитивної мотивації до вивчення даної мови (це найважливіший психологічний фактор успішного вивчення іноземних мов в цілому), формування у студентів здатності і готовності до іншомовної та міжкультурної взаємодії та оволодіння мовою, як засобом спілкування в діалозі культур.

Оскільки методика викладання турецької мови, як наука в Україні, знаходиться на етапі становлення, то це дає підстави стверджувати, що дана стаття є одним із небагатьох поодиноких досліджень у цьому напрямку, у якому розглядаються проблеми сучасної методики викладання турецької мови у вищій школі.

Таким чином, за умов підвищення інтересу до вивчення турецької мови в Україні, методика навчання турецької мови, як наука є достатньо перспективною галуззю для подальших наукових досліджень. Як зробити заняття сучасним? Як максимально використати урок для розвитку знань

та вмінь учнів? Як зробити так, щоб кожен урок ніс у собі великий виховний заряд, залучав учнів до розуміння чужої культури, вчив поважати й цінувати самобутність звичаїв і традицій народу, мова якого вивчається, сприяв формуванню позитивних морально-етичних якостей – доброти, порядності, працелюбства, толерантності тощо? Це традиційні проблеми, що не можуть не хвилювати вчителів та усіх тих, хто має відношення до навчання турецької мови.

Список використаної літератури

- 1. Загальноєвропейські** Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
- 2. Винославська О. В.** Психологія: Навч. посіб. для студ. вузів. – К.: ІНКОС, 2005. – 352 с.
- 3. Ушинский К.** Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 576 с.
- 4. Самарин Ю. А.** Проблемы способностей. – М.: Просвещение, 1962. – С. 42 – 52.
- 5. Кузовлева Н. Е.** Профорентация как один из факторов формирования мотивации в обучении ин. яз. // Ин. язык в школе. – 1986. – № 4. – с. 22 – 28.
- 6. Козаченко О. М., Деркач В. В.** Методичні проблеми організації початкового етапу навчання польської мови студентів-філологів. Вісник Житомирського педагогічного університету. – Житомир, 2004. – Випуск 14. – С. 125 – 129.

Кіндрась І. В. Особливості початкового етапу навчання усного турецького монологічного мовлення у вищій школі

У статті розглянуто особливості початкового етапу навчання усного турецького монологічного мовлення у вищій школі, здійснено аналіз психологічних та вікових особливостей студентів 1-го та 2-го курсу, які вивчають турецьку мову, як основну, а також проаналізовано рівні оволодіння усним турецьким монологічним мовленням у вищій школі. У ході аналізу психологічних та вікових особливостей студентів 1-го та 2-го курсу виявлено, що важливою ознакою процесу організації початкового етапу навчання усного турецького монологічного мовлення є наявність позитивної мотивації до навчання, оскільки високий рівень позитивної мотивації робить навчання ефективним та призводить до формування у студентів здатності і готовності до іншомовної та міжкультурної взаємодії та оволодіння мовою, як засобом спілкування в діалозі культур.

Ключові слова: початковий етап навчання, усне турецьке монологічне мовлення, методика навчання, рівні оволодіння іншомовним спілкуванням, психологічні та вікові особливості, організація навчання, позитивна мотивація, іншомовна та міжкультурна взаємодія.

Киндрась И. В. Особенности начального этапа обучения устной турецкой монологической речи в высшей школе

В статье рассмотрены особенности начального этапа обучения устной турецкой монологической речи в высшей школе, осуществлен анализ психологических и возрастных особенностей студентов 1-го и 2-го курса, изучающих турецкий язык, как основной, а также проанализированы уровни овладения устной турецкой монологической речью в высшей школе. В ходе анализа психологических и возрастных особенностей студентов 1-го и 2-го курса обнаружено, что важной особенностью процесса организации начального этапа обучения устной турецкой монологической речи является наличие положительной мотивации к обучению, поскольку высокий уровень положительной мотивации делает обучение эффективным и приводит к формированию у студентов способности и готовности к иноязычному, межкультурному взаимодействию и овладению языком, как средством общения в диалоге культур.

Ключевые слова: начальный этап обучения, устная турецкая монологическая речь, методика обучения, уровни овладения иноязычным общением, психологические и возрастные особенности, организация обучения, положительная мотивация, иноязычное и межкультурное взаимодействие.

Kindras I. V. Peculiarities of the Initial Stage of Learning Turkish Monologue Speech at High School

The article is devoted to the questions of teaching oral Turkish monologue speech in the initial stage of learning at high school as a kind of foreign language activities. In particular, the article deals with the peculiarities of the initial stage of learning oral Turkish monologue speech at high school. The analysis of the psychological and age characteristics of the 1st and 2nd year students' of high school, studying the Turkish language as the main one is made, the levels of student' knowledge of the oral Turkish monologue speech at high school are analyzed.

The analysis of the psychological and age characteristics of the 1st and 2nd year students' of high school showed that positive motivation is one of the most important features in the educational process in the initial stage of learning oral Turkish monologue speech at high school. High level of positive motivation makes educational process effective and leads to the formation of students' ability and willingness to use a foreign language in the cross-cultural interaction and as a mean of communication.

This paper considers the teaching of Turkish at initial study, as there are educational priority developmental tasks associated with the formation of positive motivation. The main task at this stage is the formation of a communicative nucleus or the fundamental skills of foreign language communication. From awareness to express the same idea in another language skills and to independent decision communicative skills - cognitive tasks

including language guess and the ability to express personal attitudes to perceived information.

Key words: initial stage of learning, oral Turkish monologue speech, teaching methodology, levels of foreign language knowledge, psychological and age characteristics, organization of educational process, positive motivation, foreign language and intercultural interaction.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – к. філ. н., проф. Біркун Л. В.

УДК378.174 +614.253

Т. В. Корольова

ВИЗНАЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ ФАХОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

У сучасному світі гостро відчувається потреба в гуманізації всіх сторін життєдіяльності людини. У зв'язку з цим виникає необхідність виховання не просто професіонала, а людини культури, яка володіє низкою особистісних і професійних якостей, необхідних для ефективного здійснення професійної діяльності. У цьому відношенні особливої актуальності набуває питання фахової культури, що є необхідною передумовою формування фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці. Саме тому проблеми, пов'язані з формуванням та досягненням високого рівня фахової культури, набувають важливого значення у сучасній педагогічній науці.

Термін „фахова культура” або „професійна культура”, які вживаються як синонімічні у сучасній педагогічній літературі, почали широко застосовувати в педагогічній науці в кінці ХХ століття, коли культуру почали розглядати як специфічну якість професійної діяльності фахівця. Проблема формування фахової культури знаходить відображення у працях таких науковців, як С. Анеліна, Н. Багдасарьян, В. Белоліпецький, Є. Ейхельберг, В. Ігнатов, І. Ісаєв, І. Клемантович, М. Лагунова, В. Мазін, І. Михайличенко, Ю. Петров, І. Радомський, А. Червова, Є. Шиянов та інші. Положення про фундаментальні засади фахової культури знайшли висвітлення у працях К. Абульханової-Славської, О. Асмолова, А. Деркача, Е. Зеєра, Т. Кудрявцева, А. Маркової, Л. Мітіної, Н. Нечаєва. Незважаючи на значну увагу, що приділяється проблемі у сучасній науково-педагогічній літературі, недостатнього висвітлення отримало питання компонентів фахової культури, які б лягли в основу визначення компетенцій, що формуються у процесі оволодіння фаховою культурою.